

Till:
Länsstyrelsernas 282-nätverk

Stockholm 2025-03-26

Öppet brev till Länsstyrelsernas djurskyddsnätverk

Smulan och Smilla är två katter vars öde visar på systematiska brister i handläggningen av kattärenden hos Länsstyrelserna. Upphittade katter riskerar att bedömas som förvildade och utsättas för onödigt lidande, trots att kompetens och relevant forskning finns tillgänglig. Beslut fattas ibland på bristfälligt underlag och utan tillräcklig kattetologisk expertis, vilket hotar både djurskydd och rättssäkerhet. Detta brev handlar därför inte enbart om dessa enskilda katter, utan om behovet av en kunskapsbaserad och rättssäker praxis för alla kattärenden. Smulan och Smilla, har för Djurskyddet Sverige och våra lokalföreningar kommit att symbolisera problem som rör bristfälliga utredningar, fokus på statistik snarare än djurvälstånd, prestige i handläggningen – och framför allt den låga status som katter alltjämt har i djurskyddsärenden. Tyvärr har det även lett till att förstärka allmänhetens misstro mot länsstyrelsernas handläggning, något som vi på Djurskyddet Sverige tidigare inte ställt oss bakom.

Bakgrund

Den 17 februari 2025 tog Djurskyddet Säffle-Åmål, en av Djurskyddet Sveriges lokalföreningar, emot två katter från Polisen. Katterna hade hittats och omhändertagits av Polisen enligt djurskyddslagen. Dagen därpå skickade Polisen en underställelse till Länsstyrelsen i Västra Götalands län, som enligt regelverket ska pröva om polisens omhändertagandebeslut ska fastställas och därefter besluta om vad som ska ske med djuren.

När Smulan och Smilla togs emot av Djurskyddet Säffle-Åmål lyftes de ur sina burar, kontrollerades för id-märkning och fick därefter landa tillsammans i en box på djurhemmet. Där fick de lugn, omvårdnad och möjlighet att återhämta sig. Katthonorna var skygga, men lät sig hanteras och klappas. De hade uppenbart varit med om mycket redan innan de kom till djurhemmet.

Föreningen såg det som självklart att ta över ansvaret för katterna när Länsstyrelsens handläggning var klar om det visades att de inte hade någon ägare. Detta meddelades även till länsveterinären som kontaktade föreningen för att fråga om katternas status. Länsveterinärens ställde sig positiv till detta under telefonsamtalet. Därför väckte det både förvåning och bestörtning när Länsstyrelsen efter några dagar uppmanade föreningen att ta katterna till veterinär för avlivning. För Djurskyddet Säffle-Åmål var detta den första kontakt de hade med Länsstyrelsen i Västra Götaland. De blir förskräckta när de får ett e-postmeddelande där de uppmanades att ombesörja avlivning av katterna. Detta skedde som om det vore en självklarhet att den ideella

föreningen skulle följa myndighetens direktiv, trots att de inte har något avtal med Länsstyrelsen och trots att de tidigare erbjudit att ta över katterna utan kostnad. Denna behandling är både olämplig och visar på en bristande respekt för ideella aktörer som arbetar med djurskydd på ett kompetent och ansvarstagande sätt. Naturligtvis var katterna i Länsstyrelsen "ägo", men behandlingen av föreningen är under all kritik.

Beslutet grundades på en smittskydds rutin som innebar att upphittade katter med okänd bakgrund skulle avlivas av smittskyddsskäl. Enligt vår uppfattning saknade denna rutin saklig grund och tycks i stället ha tagits fram för att snabbt kunna fatta beslut i ärenden som rör hemlösa katter. Efter omfattande kritik tog Länsstyrelsen i Västra Götaland också bort denna rutin. Såvitt vi känner till fanns motsvarande rutin inte vid någon annan länsstyrelse.

Beslutet omprövades efter att det framkommit att katterna hade fötts och levt hela sina liv i Sverige. Denna information togs fram genom ett omfattande arbete av föreningen. Trots detta fattade Länsstyrelsen ett nytt beslut om avlivning, denna gång med motiveringen att katterna var förvildade och utsatta för onödigt lidande. Detta skedde trots att föreningen hade skickat bilder och filmer där det tydligt framgick att katterna visserligen var försiktiga och blyga, men inte förvildade. De tillät hantering när den skedde lugnt och varsamt. Redan när en representant från föreningen hämtade katterna på polisstationen kunde de hanteras; id-chip kontrolleras och katterna kunde lyftas ur de burar de befunnit sig i sedan de hittades.

Trots att Djurskyddet Säffle-Åmål erbjöd sig att överta katterna utan kostnad för vare sig Polisen eller Länsstyrelsen valde Länsstyrelsen att låta ett upphandlat djurhem hämta katterna. Där stallades de upp i två dygn innan de transporterades till veterinär för bedömning. När katterna väl kom till veterinären hade de utsatts för stress på flera sätt och reagerade därför med att försvara sig. Vi menar att Länsstyrelsen har utsatt katterna för onödigt lidande genom förflyttningar och ny uppställning. Utöver detta har hanteringen kostat länsstyrelsen upp mot 10 000 kronor, pengar som tas ur skattemedel.

Det upphandlade djurhemmet är byggt för hund. Trots att verksamheten inte har visat att den besitter särskild kompetens om katt – vilket krävs för tillstånd – har den både fått tillstånd att hålla katter och upphandlats av Länsstyrelsen. Transporterna och uppställningen innebar att katterna utsattes för ytterligare stress och lidande. De transporterades i onödan, placerades i en miljö där det fanns eller nyligen hade funnits hundar och transporterades därefter igen.

Enligt det upphandlade djurhemmet blev katterna i denna miljö så rädda att de inte längre gick att hantera. Med detta som underlag beslutade Länsstyrelsen i Västra Götaland att katterna skulle avlivas. På Djurskyddet Säffle-Åmåls djurhem hade katterna däremot självmant gått in i transportburar, låtit sig klappas och undersökas och endast uppvisat normal rädsla – inte beteenden som tyder på att de skulle varit förvildade.

Prövning av ärendet var omöjligt

Trots att det vid denna tidpunkt var för sent för Smulan och Smilla valde Djurskyddet Säffle-Åmål och Djurskyddet Sverige att överklaga beslutet till förvaltningsrätten. Syftet var att få rättslig prövning så att framtida kattärenden inte handläggs på samma sätt.

Varken Djurskyddet Säffle-Åmål eller Djurskyddet Sverige ansågs dock ha talerätt i frågan. Överklagandet avvisades av förvaltningsrätten, och kammarrätten meddelade inte prövningstillstånd på samma grund.

Vi hade velat få prövat om Länsstyrelsen verkligen genomfört den utredning som krävs enligt förvaltningslagen. I 23 § anges att en myndighet ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning

som dess beskaffenhet kräver. I 32 § anges vidare att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en tydlig motivering, där det framgår vilka föreskrifter som tillämpats och vilka omständigheter som varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

Tyvärr har dessa frågor aldrig prövats i domstol. Djurskyddslagen saknar bestämmelser om vem som har talerätt i denna typ av ärenden, vilket innebär att en allmän bestämmelse i förvaltningslagen ska tillämpas. Juridiskt är detta korrekt – men det innebär inte nödvändigtvis att ärendet har handlagts rättssäkert eller på ett korrekt sätt.

Kompetens och vetenskaplig grund saknas vid beslutsfattande

Vi menar att Länsstyrelsens beslutsfattare i detta ärende saknade tillräcklig kompetens i kattetologi och att aktuell forskning inte beaktades. Bedömningar av katters socialiseringsgrad måste ske med vetenskapligt grundad kunskap, vilket inte skedde i detta fall.

I februari 2025 har Länsstyrelsen i Västra Götalands län skickat ett mail med ärenderubrik "Info till djurhem feb 2025". Mailet riktas till djurhem som tar hand om katter. I mailet skriver Länsstyrelsen att man kommer att göra en snävare bedömning gällande förvildade katter. Länsstyrelsen menar att katter som ska omplaceras ska vara lämpliga att flytta till ett nytt hem/familj inom 5 dagar och då vara hanterbara för en vanlig familj. Man skriver vidare att om katterna inte är hanterbara inom den tiden så bedömer Länsstyrelsen att de är förvildade och att de då ska avlivas.

Denna rutin saknar vetenskaplig grund och visar tydligt på riskerna med att fatta beslut om avlivning utan kunskap om katters beteende och socialiseringsgrad. Katter som är blyga, försiktiga eller stressade behöver tid och rätt miljö för att visa sin socialiseringsförmåga – det kan inte bedömas efter en fast tidsram på fem dagar. Vi ser det som allvarligt att länsstyrelsen skriver att de bedömer att katter är förvildade endast för att de inte är hanterbara "för en vanlig familj".

Vidare stödjer SCAW vår syn på hur katter ska bedömas och hanteras. (Se bilaga.) I deras yttrande visas att katters socialiseringsgrad inte kan bedömas på det sätt som Länsstyrelsen gjort. Blyga eller försiktiga katter kan, även under stressade förhållanden, visa sig som socialiserade om de får tid, lugn och rätt hantering. Bedömningar av förvildning måste därför baseras på kunskap om kattetologi och observation under lämpliga förhållanden, inte på fasta tidsramar eller korta uppställningar. Länsstyrelserna har SCAWs utlåtande att luta sig mot i bedömningar om omhändertagna katter inför beslut om vad som ska ske med dem.

Konkreta krav på åtgärder

Mot bakgrund av ovanstående efterfrågar vi följande konkreta åtgärder:

1. Säkerställd kompetens i kattetologi

Handläggare och beslutsfattare som fattar beslut om katter ska ha dokumenterad kunskap om katters beteende, socialiseringsgrad och stressreaktioner.

2. Vetenskapligt grundade bedömningar av socialisering

Bedömningar av om en katt är förvildad eller möjlig att socialisera ska ske utifrån etablerad forskning och tillräcklig observationstid, inte enbart kortvariga eller stressade situationer.

3. Faktisk kompetens väger tyngre än upphandlingsform

Att ett djurhem är upphandlat innebär inte per automatik större kompetens än andra aktörer. Erfarenhet och dokumenterad kompetens hos ideella djurhem och kattorganisationer ska beaktas i beslutsunderlag.

4. Dokumenterad kattkompetens hos djurhem

Djurhem som ges tillstånd eller upphandlas för kattärenden ska ha dokumenterad kompetens, lämpliga miljöer för katt och personal med relevant erfarenhet.

5. Onödiga transporter och miljöbyten ska undvikas

Djur ska inte utsättas för transporter och uppställningar som saknar tydligt syfte eller riskerar att påverka beteende och välbefinnande.

Smulan och Smilla går inte att få tillbaka. Men deras öde måste få leda till förändring. För oss handlar detta ytterst om rättssäkerhet i djurskyddsärenden och om att säkerställa att katter behandlas med kunskap, respekt och omsorg enligt djurskyddslagstiftningen.

Vi ser därför fram emot ett tydligt svar från Länsstyrelsernas djurskyddsnätverk om vilka konkreta åtgärder som kommer att vidtas för att säkerställa att liknande ärenden inte handläggs på detta sätt i framtiden.

Med vänlig hälsning

Åsa Hagelstedt
Generalsekreterare
Djurskyddet Sverige
asa.hagelstedt@djurskyddet.se

Bilaga: SCAW Fråga om uppställning av förvildade katter på katthem 2021-09-14